

อดชบายข่าวสุขภาพ

โดย ชม่อมบริการเภสัชศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบรจ

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2559

Ergotamine tartrate ในการรักษา Acute Migraine Headache

โรคปวดศีรษะไมเกรน (Migraine headache) เป็นโรคปวดศีรษะที่พบได้บ่อยในทางปฏิบัติ มีเกณฑ์การวินิจฉัย¹ คือ ต้องเคยเกิดอาการปวดศีรษะอย่างน้อย 5 ครั้งร่วมกับอาการต่อไปนี้

1. ปวดศีรษะต้องกินเวลาอย่างน้อย 4-72 ชั่วโมง
2. ปวดศีรษะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้อย่างน้อย 2 ข้อ ได้แก่ มักปวดศีรษะข้างเดียว (บางครั้งอาจปวด 2 ข้าง) ปวดตามจังหวะการเต้นของหัวใจ ปวดระดับปานกลางถึงรุนแรง มีผลต่อการดำเนินกิจวัตรประจำวัน
3. มีอาการดังต่อไปนี้อย่างน้อย 1 อาการ ได้แก่ คลื่นไส้/อาเจียน กลัวแสงหรือกลัวเสียง
4. ซักประวัติ ตรวจร่างกาย ไม่พบพยาธิสภาพหรือความผิดปกติอื่น ๆ

แนวทางการรักษาไมเกรน² แบ่งตามความรุนแรงในการปวดศีรษะ โดยยา Ergotamine tartrate จะใช้ในกรณีที่มีการปวดศีรษะแบบรุนแรง คือ อาการปวดศีรษะมีผลต่อกิจวัตรประจำวันหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่ 7 วันต่อเดือนขึ้นไป หรือ ปวดศีรษะจนทำให้ผู้ป่วยไร้ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างน้อย 1 ครั้ง

ข้อมูลทั่วไปของ Ergotamine tartrate

Ergotamine tartrate ถูกสังเคราะห์มาจากเชื้อราจำพวก *Claviceps purpurea* ที่เจริญบนข้าวไรย์ โดยยาออกฤทธิ์โดยกระตุ้นตัวรับของสารสื่อประสาท serotonin ชนิด 1B และ 1D (5-HT_{1B} และ 5-HT_{1D})³ ส่งผลให้หลอดเลือดที่ขยายตัวผิดปกติเกิดการหดตัว จึงช่วยบรรเทาอาการปวดศีรษะได้ นอกจากนี้ ergotamine ยังสามารถกระตุ้นตัวรับอื่นๆ ได้ ได้แก่ α -1 และ dopamine-2 ซึ่งการกระตุ้นตัวรับเหล่านี้จะทำให้เกิดผลข้างเคียงจากยา ได้แก่ คลื่นไส้ อาเจียน ปลายมือปลายเท้าเย็นหรือชา ความดันโลหิตสูง ใจสั่น และ เจ็บหน้าอก

ข้อบ่งใช้ บรรเทาอาการปวดไมเกรนชนิดเฉียบพลัน

วิธีการรับประทานยา รับประทานครั้งละ 1 หรือ 2 เม็ด เมื่อมีอาการ จากนั้นรับประทานซ้ำได้ทุก ๆ ครั้งชั่วโมงหากอาการไม่ดีขึ้นโดยรับประทานครั้งละ 1 เม็ด แต่**ห้าม**รับประทานเกิน 6 เม็ดต่อวัน และ**ห้าม**รับประทานยาเกิน 10 เม็ดต่อสัปดาห์¹

ยา ergotamine tartrate ที่มีจำหน่ายในประเทศไทยมี 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบยาผสมที่ประกอบด้วยยา ergotamine tartrate ขนาด 1 มิลลิกรัม และ caffeine 100 มิลลิกรัม มีชื่อทางการค้า เช่น Cafergot®, Vamigran®, Tofago® เป็นต้น และรูปแบบยาเดี่ยว คือมีเพียงตัวยา ergotamine tartrate ขนาด 1 มิลลิกรัม ได้แก่ Ergosia®

ข้อห้ามใช้ของยา ergotamine tartrate

- มีประวัติแพ้ยา ergotamine หรือ อนุพันธ์ของ ergot alkaloid เช่น ergosterol, ergocristine, lysergic acid เป็นต้น
- ผู้ป่วยที่เป็น coronary artery disease, peripheral arterial disease หรือ uncontrolled hypertension
- หญิงตั้งครรภ์ (Pregnancy category X) หรือผู้ป่วยที่มีการทำงานของตับและไตบกพร่อง หรือผู้ป่วย sepsis
- ผู้ป่วยที่ใช้ยาที่มีผลยับยั้ง Cytochrome P450 ชนิด 3A4 (CYP 3A4) เช่น azithromycin, clarithromycin, ketoconazole, ritonavir, verapamil เป็นต้น เนื่องจาก ยา ergotamine tartrate ถูกทำลายที่ตับโดยใช้ CYP 3A4 หากใช้ร่วมกันจะส่งผลทำให้ระดับยา ergotamine tartrate ในกระแสเลือดสูงขึ้น ซึ่งอาจเพิ่มผลข้างเคียงที่เกิดจากยาได้³

ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2559

ข้อควรระวังเมื่อใช้ยา ergotamine tartrate

ผู้ป่วยที่รับประทานยา ergotamine อาจมีอาการดังต่อไปนี้³

- คลื่นไส้ อาเจียน: เป็นผลจากการกระตุ้น D₂-receptor
- ความดันโลหิตสูงขึ้น: เป็นผลจากการกระตุ้น α₁-receptor ทำให้หลอดเลือดส่วนปลายหดตัว
- ปลายมือ-เท้า เย็น: เป็นผลจากการกระตุ้น α₁-receptor
- ใจสั่น เจ็บหน้าอก: เป็นผลมาจากการกระตุ้นตัวรับ 5-HT_{1B} ที่บริเวณหลอดเลือด coronary ที่หัวใจ

ผลเสียที่เกิดขึ้นหากใช้ยา ergotamine tartrate ผิดวิธี

Ergotamine tartrate เป็นยาที่ใช้เฉพาะเวลาที่มีอาการปวดศีรษะแบบเฉียบพลันเท่านั้น การใช้ยาติดต่อกันทุกวันเพื่อป้องกันไมเกรน หรือใช้เกินขนาดที่กำหนด ถือว่าเป็นการใช้ยาผิดวิธี อาจทำให้เกิด

- **ความดันโลหิตสูงขึ้น** เสี่ยงต่อการเกิดหลอดเลือดในสมองแตก
- **Rebound headache** เกิดจากการรับประทานยาติดต่อกันทุกวัน ทำให้หลอดเลือดแดงที่ผิดปกติหดตัวตลอดเวลา ผู้ป่วยจึงไม่มีอาการปวดศีรษะไมเกรน แต่เมื่อที่หยุดรับประทานยา หลอดเลือดดังกล่าวจะขยายตัวอย่างมากและทำให้ผู้ป่วยเกิดอาการปวดศีรษะไมเกรนอย่างรุนแรง
- **Ergotism** เป็นภาวะที่เกิดจากการมี ergotamine tartrate ในกระแสเลือดสูง ทำให้การไหลเวียนของเลือดลดลง เกิดความรู้สึกเย็นหรือชาบริเวณปลายมือปลายเท้า ซึ่งอาจทำให้เกิดเนื้อเน่าตาย (gangrene) ได้ในที่สุด⁴

แนวทางป้องกัน/ลดการใช้ ergotamine tartrate

นอกจากยา Ergotamine tartrate ที่ใช้รักษาอาการปวดศีรษะไมเกรนแบบเฉียบพลันแล้ว ยังมีทางเลือกอื่นอีก¹ ได้แก่ ยาในกลุ่ม triptans (เช่น eletriptan sumatriptan) NSAIDs (เช่น ibuprofen naproxen) หรือ opioids (เช่น butorphanol nasal spray) และนอกจากการรับประทานยาเพื่อรักษาไมเกรนแล้ว ยาป้องกันการเกิดไมเกรนก็ถือเป็นในกรณีที่มีอาการปวดศีรษะไมเกรนแบบเฉียบพลันมากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน หรือ ระยะเวลาปวดแต่ละครั้งมากกว่า 2 วัน โดยมีงานวิจัยที่ได้ศึกษาถึงการให้ melatonin ในการป้องกันไมเกรน⁵ ซึ่งพบว่าประสิทธิภาพของ melatonin 3 mg สามารถลดความถี่ในการเกิดไมเกรนได้เทียบเท่ากับ amitriptyline 25 mg ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลทางวิชาการที่น่าสนใจ และ อาจเป็นทางเลือกหนึ่งในการป้องกันไมเกรนในอนาคต

Key Points

Ergotamine tartrate เป็นยาที่นิยมใช้สำหรับรักษาอาการปวดศีรษะไมเกรนแบบเฉียบพลัน เนื่องจากมีประสิทธิภาพในการบรรเทาอาการปวดได้ดี ทั้งนี้ ยามีข้อจำกัดในด้านข้อห้ามใช้ การเกิดอันตรกิริยาระหว่างยาอันอาจนำไปสู่การเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากยา เช่น ergotism และ gangrene ได้ ดังนั้น บุคลากรทางการแพทย์จึงควรพิจารณาถึงข้อบ่งใช้ ข้อห้ามใช้ รวมถึงข้อควรระวังของยาก่อนการเลือกใช้ Ergotamine tartrate เสมอ เพื่อความปลอดภัยในการใช้ยาของผู้ป่วย

เอกสารอ้างอิง

1. Lewis D, Ashwal S, Hershey A, Hirtz D, Yonker M, Silberstein S. Practice parameter: pharmacological treatment of migraine headache in children and adolescents: report of the American Academy of Neurology Quality Standards Subcommittee and the Practice Committee of the Child Neurology Society. Neurology. 2004;63(12):2215-24.
2. Marmura MJ, Silberstein SD, Schwedt TJ. The acute treatment of migraine in adults: the american headache society evidence assessment of migraine pharmacotherapies. Headache. 2015;55(1):3-20.
3. MICROMEDEX® [Database on the internet]. Colorado: Thomson Reuters (Healthcare); c 1978-2016. DRUGDEX® System, ergotamine tartrate ; [cited 2016 Aug 18]. Available from: <http://www.thomsonhc.com>.
4. Meyler WJ. Side effects of ergotamine. Cephalalgia : an international journal of headache. 1996;16(1):5-10.
5. Goncalves AL, Ferreira AM, Ribeiro RT, Zukerman E, Cipolla-Neto J, Peres MF. Randomised clinical trial comparing melatonin 3 mg, amitriptyline 25 mg and placebo for migraine prevention. J Neurol Neurosurg Psychiatry. 2016.

จัดทำโดย นสภ.ชนิดา กฤตสัมพันธ์ รหัสบัณฑิต 54060072

นิสิตคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ฝึกปฏิบัติงานบริบาลเภสัชกรรมด้านสารสนเทศทางยา ผลิต 3 ปีการศึกษา 2559

อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ภญ.นพพร ชัยพิชิต